

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کنجی نهفته در راز عشاق

اثر منظوم حجة الاسلام آقای حاج شیخ
عبدالسلام تربتی خراسانی

به اهتمام سکینه خاتون سلامی

۱۳۸۳

تربتی، عبدالسلام، ۱۲۹۸ هـ -

گنجی نهفته در راز عشاق: اثر منظوم حجة الاسلام آقای حاج شیخ عبدالسلام تربتی خراسانی / اثر
حاج شیخ عبدالسلام تربتی خراسانی؛ به اهتمام سکینه خاتون سلامی؛ ویراستار: حامد رضا طارقیان. - مشهد:
بنفشه، ۱۳۸۳.

۲۳۰ ص.

ISBN: 964-6576-25-7

۱. دعاها. ۲. شعر فارسی - قرن ۱۴. الف. سلامی، سکینه خاتون. ب. طارقیان، حامد رضا،

۱۳۳۶ - ، ویراستار. ج. عنوان.

۲۹۷/۷۷۲

۱۳۸۳

گنجی نهفته در راز عشاق

اثر

حجة الاسلام آقای حاج شیخ عبدالسلام تربتی خراسانی

ویراستار

حامد رضا طارقیان

ناشر: نشر بنفشه

وزیری، ۲۲۶ صفحه، ۵۰۰ نسخه، چاپ اول، زمستان ۱۳۸۳

امور فنی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

به نام خدا

فهرست مندرجات

پیشگفتار

بخش اول

فصل ۱- مقدمه به قلم علامه فقید استاد محمود شهابی خراسانی ۱

فصل ۲- شرح حال عالم ربانی حجة الاسلام عبدالسلام تربتی خراسانی ۵

فصل ۳- دعای کمیل

۱۳ - شرح حال کمیل

۲۰ - شرح منظوم دعای کمیل

فصل ۴- دعای افتتاح

۶۵ - مقدمه‌ای بر شرح دعای افتتاح

۶۸ - شرح منظوم دعای افتتاح

بخش دوم

فصل ۵- رباعیاتی در برابر رباعیات خیام ۸۵

فصل ۶- مجموعه آثار منظوم در موضوعات مختلف اجتماعی و مذهبی ۱۲۵

پیشگفتار اول

بسم ذات بی همتا و انباز تو لب نگشوده او داننده راز

سپاس بی حد خدای بی منت را که سخنوران در ستودن او بمانند و شمارگران، شمردن نعمتهای او ندانند، و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. سرلوحه دین درست شناختن اوست؛ و درست شناختن او، باور داشتن او؛ و باور داشتن او، یگانه انگاشتن او؛ و یگانه انگاشتن او، او را به سزا اطاعت نمودن است. از ازل بیناست و تا ابد یکتاست، دمسازی نداشته است تا از آن جدا افتد و بترسد که تنهاست. و درود بی پایان بر محمد مصطفی (ص) پیامبر رحمت و واسطه فیض و مغفرت و پیشوای خیرات و مبرات و کلید نعمات و برکات که به شایستگی از میان بندگان حضرتش مبعوث شد و جناب اقدس او بر قامت وی خلعت نبوت پوشانید تا وحی او را با امانت و صمیمیت به بندگان برساند.

پدر بزرگوaram شادروان آقای حاج شیخ عبدالسلام تربتی از عالمان و اندیشمندان روحانی تربت حیدریه و از اعظم عصر خویش بود. ایمان و ايقان، از خودگذشتگی و پیوستگی تام به خداوند بزرگ در وجود او بالعیان به شهود رسیده بود. آنان که او را از نزدیک می شناختند از حسن تأثیر کلام او و از روشنی ضمیر و فراستی که به نور الهی داشته است، حکایتها نقل می کنند. و این بدرستی از تألیفات منظوم و منثور ایشان مستفاد می گردد.

پدرم رحمت اله علیه در دوران زندگی خود به جهات مختلف از جمله عدم تمایل به تظاهر از چاپ و نشر آثار خود ناخوشنود بوده و به انجام آن دستور نمی دادند. پس از فوت ایشان، بواسطه اصرار دوستان، اقوام و آشنایان و با اهتمام برادر بزرگوaram، استاد علامه فقید، جناب آقای محمود شهابی خراسانی دو مجلد از آثار منظوم ایشان به نامهای "گنج نهفته" و "راز عشاق" در سال ۱۳۲۴ هجری شمسی به چاپ رسید. در سال ۱۳۵۷ شمسی هجری، برادر

دیگرم، اندیشمند ارجمند فقید، جناب آقای دکتر علی اکبر شهابی شرحی منشور بر احوال والد بزرگوار مرقوم فرموده و به همراه برخی از آثار ایشان در کتابی بنام "اندیشه شهاب" به چاپ رساندند. در همان کتاب اظهار امیدواری کرده بودند که بتوانند دو کتاب پیش گفته را تجدید چاپ نمایند. افسوس که تقدیر بر تدبیر مستولی گشت و با رحلت ایشان این مهم به انجام نرسید.

چند سالی است که اندیشه چاپ مجدد برخی از آثار و تألیفات پدرم رحمت اله علیه فکر مرا به خود مشغول می داشته است. به ویژه آن که معتقد می بوده و هستم که لازم است تا فرزندان و اعقاب آن بزرگوار شناخت نسبی در مورد نیاکان و اجداد خود به دست آورند تا خود و ریشه های وجودی خویش را بهتر بشناسند.

گوهر خود را هویدا کن کمال این است و بس

خویش را در خویش پیدا کن کمال این است و بس

این شناخت به آنان کمک خواهد کرد تا به درک صحیحی از جایگاه خود در جامعه نایل آیند و برای حفظ و ارتقای آن به مسئولیت شگرف خود پی ببرند و در این راستا سعی کنند تا حد ممکن زندگی عالمانه ایشان را سرمشق زندگی خود قرار دهند. از این رو، در تابستان امسال از فرزندم حامد رضا خواستم تا همتی کرده و زمینه لازم برای تجدید چاپ این دو مجلد را فراهم آورد. اینک که با الطاف خفیه الهی و تلاش مجدانه فرزندم این مهم به انجام خود می رسد خداوند بزرگ را شکر می گذارم. کتاب حاضر که دربرگیرنده دو مجلد پیش گفته از آثار ایشان یعنی "گنج نهفته" و "راز عشاق" است و به پیشنهاد پسر "گنجی نهفته در راز عشاق" نام گرفته است در شمارگان ۵۰۰ جلد و تنها برای استفاده غیرانتفاعی دوستان، آشنایان، اقوام و خویشان به چاپ رسیده است. باشد که روح نازنین پدر بزرگوارم از این کار خوشنود گردد.

در پایان از کلیه کسانی که مرا در تدوین و چاپ این کتاب یاری کردند تشکر و قدردانی می کنم. از فرزندانم مینا طارقیان، حامد رضا طارقیان، لادن طارقیان و نوه های نازنینم شراره سلامی، شادی سلامی، و شهاب طارقیان که با همفکری و همکاری یکدیگر تایپ، تدوین و ویراستاری طراحی و صفحه آرایی کتاب را انجام داده اند تشکری ویژه دارم و برایشان سربلندی در راه خدمت به مردم خواستارم.

سکینه خاتون (پروین) سلامی

دی ۱۳۸۳ هجری شمسی

پیشگفتار دوم

ای اسم تو اصل هر مسما
وی جسم تو جان جمله اشیاء
وصف تو فزون ز حد امکان
مدح تو برون ز حد احصاء
زین بیش سخن نمی توان گفت
این است کمال عقل دانا

استفاضه حضوری از محضر شریف و مبارک جد بزرگوارم حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای حاج شیخ عبدالسلام تربتی برای اینجانب هرگز میسر نشد. در دوران زندگی همواره می خواسته و سعی می داشته ام تا در مورد فضائل اخلاقی و سجایای رفتاری آن بزرگوار اطلاعاتی کسب نمایم. هم او که به اعتراف آنان که او را از نزدیک می شناخته و یا با او مراوده می داشته اند، مصداق کامل و بارزی از کلام نفیر شیخ اجل یعنی مرضیة السجایا و محمودة الخصایل می بوده است.

پدر بزرگوارم روانشاد آقای حاج غلامرضا طارقیان که رحمت واسعه حق بر او باد و مادر ارجمندم که سایه عزت و افتخارش سالیان دراز مستدام باد همواره او را عالمی با معرفت، پرهیزگاری متقی و خداترمن توصیف می نمودند. آدمی که در تفقد احوال روانی توانا بود و خلوت نشینی هایش به او آموخته بود که چگونه بند از بند و تار از پود احوال روحی و قلبی خود بگشاید تا انواع قابلیتها و تواناییهای روح خویش را کشف نماید. او کسی بود که احاطه بر معرفت دینی داشت و علاوه بر یک جست و جوی درونی در دقایق و ظرایف عالم نفس، به یک کندو کاو وسیع در معارف دینی هم دست زده بود و توانست در عمر پربرکتش آثاری منظوم و منثور از خود بر جای گذارد.

نیای ارجمند، سلاله دودمانی عالم و روحانی بود و روش روحانی نیاکان را نیز پیروی فرموده و مقبولیت عام یافت.

اصیل زاده و از خانواده حرمت بزرگوار به اقبال و دولت اندر خور

در عین شهرت همواره به تزکیه و تصفیه نفس کوشید تا به تابش انوار الهی روشن گشت و خاطری رفته از اغیار یافت. به جلوه جمال ایزدی سرخوش و آزاد زندگانی خویش را سپری فرمود و از خود آثاری نفیس و ارزشمند به جای گذاشت. در زمان معهود ساغری از شراب طهور نوشید و به بارگاه لم یزلی اذن حضور یافت.

آثار منظوم باقیمانده از آن بزرگوار را می توان بارها و بارها خواند و هر بار بهره های تازه برد و آب لطف تازه ای بر سر و روی روان خود زد. بدون مبالغه عید بودن و عید شدن را در برخی از آثار منظوم او می توان مشاهده کرد:

باز آمدم چون عید نو تا قفل زندان بشکنم

وین چرخ مردم خوار را چنگال و دندان بشکنم

و این تازگی و طراوت، چاپ مجدد این آثار را توجیه می نمود. تابستان سال جاری بود که مادرم از این حقیر خواستند تا مقدمات چاپ مجدد دو عدد از دواوین اشعار جد بزرگوارم را فراهم آورم. بلافاصله با مسؤولین محترم چاپخانه دانشگاه فردوسی مشهد وارد مذاکره شده و راهنماییهای لازم را دریافت داشتم. پس از مراجعه به اداره محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی جهت کسب مجوز چاپ، مقرر شد تا ابتدا مطالب دو کتاب در یک مجلد تایپ و تدوین شود تا پس از آن اقدامات لازم برای کسب مجوز معمول گردد.

در فاصله زمانی کوتاهی، با همت خواهرزاده گرامی خانم شادی سلامی و فرزندم آقای شهاب طارقیان و خود اینجانب، کار تایپ رایانه ای کتابها را آغاز کردیم. در تایپ مجدد سعی شد که تا جای ممکن امانت رعایت گردیده و خدای ناکرده مطلبی از قلم نیفتاده و جابجا نشوند. البته لازم می نمود تا در قالب کتاب جدید، ترتیب ارائه مطالب مندرج در دو کتاب قدری تغییر کند. علاوه بر آن به صلاح دید مادر عزیزم تعداد اندکی از اشعار را که بیشتر جنبه خصوصی داشت، و ممکن بود برای خوانندگان مقبولیت لازم را نداشته باشد، از این مجموعه حذف کردیم. شایان ذکر است که به دلیل قدمت نسخ چاپی که در دسترس داشتیم برخی از کلمات و لغات نیز ناخوانا بود که درخور بضاعت اندک خود سعی کرده ایم تا آنها را نیز اصلاح کنیم. در نسخه

اصلی کتاب "راز عشاق" و در فصلی که رباعیات ایشان در برابر رباعیات خیام آورده شده بود، تنها به بیان چند کلمه نخست هر یک از رباعیات خیام اکتفا گردیده و شماره رباعی مربوطه، به نقل از نسخه‌ای از رباعیات خیام که در سال ۱۳۰۴ هجری شمسی به چاپ رسیده و توسط مستشرق آلمانی "فردریخ روزن" تصحیح شده بود، ذکر گردیده بود. برای استفاده بیشتر خواننده محترم، و این که او بتواند راحت‌تر رباعیات خیام را با رباعیاتی که در پاسخ آنها داده شده مطابقت دهد، با تلاش بسیار و با کمک خویشاوند گرامی خانم نازنین سلامی اصل کتاب پیش‌گفته را در مخزن کتابهای نفیس آستان قدس رضوی پیدا کرده و سعی کردیم تا جای ممکن، رباعیات خیام را در متن جدید به‌طور کامل بیاوریم. با این اوصاف، کتاب "گنجی نهفته در راز عشاق" را در دو بخش ساماندهی کرده‌ایم. بخش نخست مشتمل بر چهار فصل دربرگیرنده مقدمه، شرح حال جد بزرگوار و شرح منظوم دعای کمیل و دعای افتتاح است. بخش دوم مشتمل بر رباعیاتی است که معظم‌له در برابر رباعیات خیام سروده‌اند و نیز دربرگیرنده مجموعه آثار منظوم ایشان است که به مناسبت‌های گوناگون تاریخی و اجتماعی و مذهبی به رشته تحریر درآورده‌اند.

خاطر نشان می‌کنم که مقالات گوناگون این کتاب، اعم از منظوم و منثور، عمری متجاوز از نیم قرن دارند. از این رو مطالب آن باید با توجه به شرایط زمانی و مکانی آن زمان مورد مطالعه و مذاقه قرار گیرند.

در چاپ دوباره این کتاب مرهون عنایات کسان بسیاری هستم. چه آنان که نسخه‌های اولیه دواوین اشعار جد بزرگوارم را در اختیارم قرار دادند و چه آنان که با تشویق‌های مکرر خود مرا در انجام این مهم مصمم‌تر نمودند. عمر آنان و همه خوانندگان عزیز دراز و قرین سعادت باد و خداوند سبحان همگی را مزید عزت و دوام کرامت عطا کند. بار دیگر مراتب قدردانی خود را به محضر این عزیزان عرضه داشته و از کلیه خوانندگان محترم درخواست می‌کنم تا لغزشهای احتمالی کتاب را که به واسطه اینجانب ایجاد گردیده، به دیده اغماض بنگرند.

دکتر حامد رضا طارقیان

دی ۱۳۸۳